

UOT 343.1**PREYUDİSİYA VƏ SÜBUTLARIN DAXİLİ İNAM ƏSASINDA
QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNİN QARŞILIQLI ƏLAQƏSİ**

F.M.ABBASOVA
Bakı Dövlət Universiteti
firuz.abbasova@gmail.com

Məqalədə preyudisiya institutu ilə sübutların qiymətləndirilməsi prinsipi arasındakı qarşılıqlı əlaqə məsələləri araşdırılır. Hüquq ədəbiyyatında preyudisiya institutunun sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin tələbləri baxımından təhlili aparılır, bu anlamda yaranan nəzəri və təcrübi problemlər təhlil edilir və çıxış yolları təklif olunur.

Açar sözlər: preyudisiya, hüququn prinsipi, sübutetmə, daxili inam, maddi həqiqət.

Cinayət mühakimə icraatında formal sübutlar nəzəriyyəsi orta əsr inkvizisiya məhkəməsinin həmmüasiri olmuş, cinayət prosesində formal həqiqətin müəyyən edilməsi müddəasına uyğun olaraq sübutların formal əlamətlər üzrə qiymətləndirilməsini nəzərdə tuturdu. Bu nəzəriyyənin əsas mahiyyəti ondan ibarətdir ki, burada sübutların mahiyyəti, daxili tərəfi əsas rol oynamır, sübutların qanunda əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş xarici əlamətlərə uyğun gəlib-gəlməməsi əsasında qərar qəbul olunur. Məhz bu və digər çatışmazlıqlarla əlaqədar olaraq Böyük Fransa Burjuva İnqilabı dövründə 16-29 sentyabr 1791-ci il qanunu ilə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi nəzəriyyəsi rəsmi olaraq hüquqa gətirilmiş oldu (2, s.112-114). Sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin mahiyyəti isə ondan ibarətdir ki, cinayət prosesini həyata keçirən səlahiyyətli şəxs iş üzrə qəbul olunmalı olan qərarı araşdırdığı sübutlar əsasında özünün müstəqil şəkildə formalaşmış daxili inamına əsaslanaraq verir. Ümumiyyətlə, daxili inamın da aid olduğu sübutların qiymətləndirilməsi prosesi insan şüuri ilə əhatə olunduğu, bəzi məsələlərin isə şüurdan asılı olmadığı üçün onu qanunla tənzimləmək həddindən artıq çətinidir. Tarixən cinayət prosesi elmində daxili inama əsaslanan sübutların qiymətləndirilməsinin əsassız nəticələrə səbəb olmaması üçün ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən müxtəlif fikirlər irəli sürmüşdür.

Daxili inam ehtimal xarakterli və əsassız ola bilməz. Məhkəmə, prokuror, müstəntiq və təhqiqatçının gəldiyi nəticələrin formalaşmasının əsa-

sında mümkündür, mötəbər və işə aidliyyəti olan sübutların məcmusu dayanmalıdır. Daxili inam – (*sübutetmə subyektinin – müəl.*) sübutların keyfiyyətli olması və onların əsasında çıxarılan nəticələrin düzgünlüyündə əminlikdir (15, s.62). Deyiləndən fərqli olaraq hesab edirik ki, sübutetmə subyektinin daxili inamı dedikdə, həmin subyektin sübutların həm keyfiyyətli olub-olmamasında, həm də bu sübutların əsasında gəldiyi nəticələrin düzgünlüyündə əminliyi kimi başa düşmək daha doğru olardı.

Sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi ilə preyardisiya arasındakı qarşılıqlı əlaqəni müəyyənləşdirmək üçün sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin (və ya AR CPM-in 33-cü maddəsindəki kimi ifadə etsək, “sübutların qiymətləndirilməsi”nin) cinayət prosesinin prinsipləri sisteminə daxil olub-olmamasını aydınlaşdırmaq vacibdir. Çünki cinayət prosesinin rəhbər başlanğıcı, ümumi müddəası olan normanın hüquqi qüvvəsi ilə digər hüquq normalarının hüquqi qüvvəsi eyni deyildir və preyardisiya ilə qarşılıqlı əlaqəsi barədə məsələ normaların iyerarxik hüquqi qüvvəsi əsasında həll olunacaqdır. Ona görə də bu məsələ barədə qərara gəlmək üçün sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin cinayət prosesi prinsipləri sisteminə daxil olub-olması ilə bağlı fərqli fikirləri təhlil etmək və onun barəsində doğru hesab etdiyimiz fikri dəqiqləşdirmək zəruridir.

Mövzu ilə bağlı prosesual ədəbiyyatın araşdırılması göstərir ki, prinsipin özünün anlayışı ilə bağlı bir-birindən kifayət qədər fərqlənən ayrı-ayrı fikirlər mövcuddur. Belə ki, milli prosesual hüquq ədəbiyyatında K.F.Qutsenko tərəfindən irəli sürülən “cinayət prosesinin prinsipləri cinayət prosesinin bütün prosesual fəaliyyətə aid olan və ilkin olaraq, başqa anlayışlardan irəli gəlməyən dərəcədə ümumi əhəmiyyətə malik olan əsas rəhbər müddəaları kimi başa düşülür. Elmdə prinsiplərin belə anlayışı, demək olar ki, hamı tərəfindən qəbul edilmişdir” (1, s.142) kimi əsassız fikirlərlə razılaşmaq qəti şəkildə mümkün deyildir. Bunu, araşdırmamız çərçivəsində də, müşahidə etmək olar. Lakin müəlliflərin əksəriyyətinin razılaşdığı müddəə ondan ibarətdir ki, prinsip müvafiq hüquq sahəsinin hər hansı bir norması deyil, məhz rəhbər başlanğıc, ümumi müddəasını ifadə edən normasıdır. Hesab edirik ki, məhz cinayət-prosesual prinsiplərlə bağlı normalarla digər cinayət-prosesual normalar arasındakı qarşılıqlı əlaqəni xarakterizə edərkən V.İ.Telyatnikovla razılaşmaq lazımdır. Müəllif göstərir ki, cinayət prosesinin prinsipləri olan cinayət-prosesual normalar a) bir-birini təkrarlamamalı və bilavasitə bir-birindən irəli gəlməməlidir və b) cinayət prosesinin prinsipləri olmayan cinayət-prosesual normalar bu və ya digər prinsipdən irəli gəlməli, onu konkretləşdirməli, onunla razılaşdırılmalı, lakin ona zidd olmamalıdır.

Prinsip öz xarakterinə görə ümumi prosesual xarakterə malik olmalı və əgər bu onun mahiyyət və məzmununa zidd deyildirsə, cinayət-mü-

hakimə icraatının bütün mərhələlərinə aid olmalıdır (13, s.102). Başqa sözlə, elə ümumi müddəalar, yəni prinsiplər ola bilər ki, cinayət mühakimə icraatının bütün mərhələlərinə aid olmasa da, onu prinsip kimi qəbul etmək olar. Bu mövqeyi 1995-ci il 12 noyabr tarixli AR Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin VII hissəsində açıq-aşkar şəkildə görmək olar. Həmin maddənin məzmununa görə çəkişmə prinsipi yalnız məhkəmə icraatına aid olan prinsip kimi nəzərdə tutulmuşdur. Hesab edirik ki, prinsipə verilən bu anlayışla razılaşmaq lazımdır.

Cinayət prosesi nəzəriyyəsində sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin cinayət-prosessual hüquq münasibətlərinin bütün sisteminin formalaşmasına təsir göstərən rəhbər başlanğıc, ümumi müddəa olub-olmaması ilə bağlı birmənalı fikir mövcud deyildir. Keçmiş sovet dövlətində sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsini ilk dəfə olaraq cinayət prosesinin müstəqil prinsipi kimi nəzərdən keçirən müəllif M.A.Çeltsov olmuşdur (17, s.16).

1990-cı illərin ədəbiyyatına nəzər saldıqda bəzi müəlliflərin sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsini cinayət prosesi prinsipləri sisteminə daxil etdiyini müşahidə etmək olar (10, s.66; 25, s.66).

Lakin N.A.Qromov və S.A.Zaytsevanın da qeyd etdiyi kimi, bir çox müəlliflər sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsini cinayət prosesi prinsipləri sistemində müstəqil prinsip kimi nəzərdən keçirmir, onu hakimlərin müstəqilliyi və yalnız qanuna tabe olması prinsipinin tərkib hissəsi olduğunu bildirirlər (6, s.6).

Bəzi müəlliflərə görə isə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi obyektiv həqiqət prinsipinin təzahürlərindən biri kimi nəzərdən keçirilməlidir (7, s.124).

Müasir cinayət prosesi nəzəriyyəsində bəzi müəlliflər sübutların mümkünlük şərtlərinin formal sübutlar nəzəriyyəsindən təzahürü kimi qəbul olunduğu, bu halda hüquqtətbiqedənin daxili inamının istisna edildiyini iddia edərək sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsini bəzi hallarda qanunun aid etdiyi mərhələlərdə belə qüvvədə olmadığını iddia edirlər (9, s.174). Cinayət prosesi nəzəriyyəsində sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin sübutların mümkünlük şərtlərinə aid olan ümumi müddəa kimi qəbul olunmasını iddia edən fikirlər (3, s.173-174) mövcud olsa da, onları geniş yayılmış və ümumqəbul edilmiş fikirlər kimi kifayət qədər əsaslandırılmış hesab etmək olmaz.

Son 5-10 ilin milli və xarici ölkə müəlliflərinin əsərlərinin araşdırılması göstərir ki, ənənəvi olaraq sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin adlandırılmasında xüsusidən ümumiyyə doğru inksaf meyli güclənmiş, RF CPM-in 17-ci maddəsində bu prinsip “sübutların qiymətləndirilməsinin müstəqilliyi”, AR CPM-də isə bir qədər də irəli gedilərək onu

cinayət mühakimə icraatında “sübutların qiymətləndirilməsi” kimi adlandırılmışdır. Qüvvədə olan bu doktrinaya uyğun olaraq müəlliflərin əksəriyyəti daxili inamı ya sübutların qiymətləndirilməsinin ayrı-ayrı elementlərindən biri kimi (onun strukturunun digər bir elementi kimi vicdan anlayışı qeyd olunur, vicdanın isə qanunla tənzimlənməsinin qeyri-mümkünlüyü ilə əlaqədar olaraq onun sübutların qiymətləndirilməsi elementlərindən çıxarılması barədə təkliflər irəli sürür (12, s.4; 5, s.35), ya da keçmiş ənənə ilə müasirliyi birləşdirərək sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin müstəqilliyi kimi nəzərdən keçirirlər.

Bu hal özlüyündə məsələyə münasibətin fundamental olmasa da, forma etibarilə dəyişməsinin göstəricisidir. AR CPM və RF CPM-in yuxarıda qeyd olunan müqayisəsindən belə qənaətə gəlmək olar ki, AR CPM-də bu məsələ daha uğurlu şəkildə həll olunmuşdur. Belə ki, əgər sübutların qiymətləndirilməsinin elementlərindən biri olan daxili inam onun adlandırılmasından hər hansı əsaslandırma ilə çıxarılsa, eyni əsaslandırma ilə onun bütün elementlərinin nəticəsi olan müstəqilliyinin də normanın adında ifadə olunmasının yanlışlığını iddia etmək olar. Qeyd olunanlar yalnız məsələnin formal məntiqi tərəfləridir.

Hər bir halda qanunvericilikdə məsələnin bu cür həlli nəzəriyyədə mövcud olan bir çox anlaşılmazlıqların aradan qalxmasına səbəb olur. Belə ki, E.D.Qorevoyun da qeyd etdiyi kimi, ədəbiyyatda ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən sübutların qiymətləndirilməsinin müstəqilliyi; qiymətləndirmənin obyektivliyi, hərtərəfliliyi və tamlığı; sübutların qiymətləndirilməsi zamanı qanunun rəhbər tutulması; sübutların məcmusu üzrə qiymətləndirilməsi; qiymətləndirmənin nəticələrinin qərarda ifadə olunması və s. kimi çoxsaylı prinsiplərinin fərqləndirilməsinə səbəb olurdu (5, s.25). Belə adlandırma diqqətin bilavasitə sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin məzmununun tədqiqinə yönəlməmiş olur ki, bu da müsbət hal hesab olunmalıdır.

Yuxarıda qeyd olunan fikirlər arasında prinsiplərə verilən anlayışlardan doğru hesab elədiyimizə uyğun olan fikiri seçməzdən əvvəl məsələnin AR CPM-də hansı məzmununda ifadə olunmasına nəzər yetirək. Azərbaycan Respublikasında qüvvədə olan cinayət-prosessual qanunvericilik sübutların sübut etmə subyektləri tərəfindən daxili inam əsasında qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur.

Qeyd edək ki, daxili inam anlayışı Azərbaycan Respublikasının cinayət mühakimə icraatının iki əsas prinsipi və ya şərtinin (AR CPM-də 9-cü maddəsində bu müddəaların təyinatı ifadə olunsa da, onların bir-birindən fərqləndirilməsinə dair heç bir fikir ifadə olunmamışdır) tərkib hissəsi kimi çıxış edir. Belə ki, AR CPM-in “Cinayət mühakimə icraatının vəzifələri, əsas prinsipləri və şərtləri” adlanan II fəslində əks olunmuş iki əsas prinsip və ya şərtinin məzmununda daxili inam anlayışına istinad vardır. Daxili

inam CPM-in həm 25.3-cü maddəsində hakimlərin müstəqilliyi prinsipinin elementi kimi (hakimlər cinayət işlərini və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materialları ... öz daxili inamı ... ilə həll edirlər), həm də 33-cü maddəsində sübutların qiymətləndirilməsi qaydasını əks etdirən CPM-in 145-ci maddəsinə istinad etməklə sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin elementi kimi çıxış edir.

AR CPM-ə görə daxili inam həm hakimlərin müstəqilliyi prinsipinin tərkib hissəsi kimi, həm də sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin əsas elementi kimi çıxış etməsini məntiqi baxımdan izah etmək mümkün deyildir. Çünki eyni bir əlamət iki fərqli kateqoriyanın ən mühüm əlaməti kimi çıxış edə bilməz. Bununla yanaşı, bu hal özlüyündə cinayət-prosessual prinsip-normalarla digər cinayət-prosessual normalar arasındakı qarşılıqlı əlaqəyə dair V.İ.Telyatnikovun göstərdiyi “cinayət prosesinin prinsipləri olan cinayət-prosessual normalar - a) bir-birini təkrarlamamalı və bilavasitə bir-birindən irəli gəlməməlidir və b) cinayət prosesinin prinsipləri olmayan cinayət-prosessual normalar bu və ya digər prinsipdən irəli gəlməli, onu konkretləşdirməli, onunla razılaşıdırılmalı, lakin ona zidd olmamalıdır” ümumqəbul olunmuş fikrinə də uyğun gəlir. Göründüyü kimi, AR CPM-in üstünlüyü kimi təqdim etdiyimiz 33-cü maddənin adlandırılmasına dair fikrin məntiqinin də Məcəllədə nəzərə alınmadığını müşahidə etmək olar.

Bu məsələlərin ətraflı və daha dərin məzmununda tədqiqi tədqiqatımızdan kənara çıxdığı üçün yalnız daxili inamı sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin elementi kimi nəzərdən keçirib onun preyardisiya ilə qarşılıqlı əlaqəsinə diqqət ayıracağıq.

AR CPM-in 33-cü maddəsinin adlandırılmasını yuxarıda göstərdiyimiz kimi, müsbət hal kimi dəyərləndirməklə yanaşı belə ifadə tərzini, yəni maddənin adının “sübutların qiymətləndirilməsi” adlandırılmasının çatışmazlığını da qeyd etməliyik. Məsələnin vacibliyini ifadə etmək üçün onun daha ətraflı təhlili zəruridir.

Məlumdur ki, CPM-in 33.2-ci maddəsində sübutların məhz daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi sübutların qiymətləndirilməsi prinsipinin məzmununda aşağıdakı kimi ifadə olunmuşdur: “Cinayət mühakimə icraatı həyata keçirilərkən bu Məcəllənin 125, 144-146-cı maddələrinin müddələrinin pozulması yolverilməzdir”. Müvafiq olaraq CPM-in 145.2-ci maddəsinə görə isə, təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya hakim sübutları qanunu və vicdanını rəhbər tutaraq sübutların məcmusunun hərtərəfli, tam və obyektiv baxılmasına əsaslanmaqla öz daxili inamına görə qiymətləndirirlər. Eyni zamanda hər bir sübut mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə qiymətləndirildiyi və cinayət təqibi üzrə toplanmış bütün sübutların məcmusuna ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilir. Hər bir sübut mümkünlüyü əsasında qiymətləndirdiyi üçün onun mümkün-

lük şərtləri artıq CPM-in 145.2-ci maddəsində qiymətləndirmənin tərkib hissəsi kimi ifadə olunmuş olur. Sübutların mümkünlük şərtləri CPM-in 125-ci maddəsi ilə müəyyənləşdirilir.

Yuxarıda qeyd olunanlar əsasında hesab edirik ki, 125-ci maddəyə əməl olunması tələbi sübutların daxili inamı barədə 145-ci maddə ilə əhatə olunduğu üçün təkrarən AR CPM-in 33.2-ci maddəsində ifadə olunmasına ehtiyac yoxdur və təkrarçılığı aradan qaldırmaq üçün bu maddə 33.2-ci maddədən çıxarılmalıdır.

Təkrarçılıq olsa da, “sübutların qiymətləndirilməsi” adlanan CPM-in 33.2-ci maddəsində 125-ci maddənin ifadə olunmasını hansı məntiqlə qanunvericiliyin məhz bu maddəsinə daxil edildiyini hansısa mənada başa düşmək olar. Lakin sübut etmə prosesinin ayrıca bir mərhələsini təşkil edən “sübutların yoxlanması” mərhələsinə aid olan 144-cü maddənin “sübutların qiymətləndirilməsi” maddəsinə, yəni 33.2-ci maddəyə daxil edilməsini heç cür izah etmək mümkün deyildir. Ona görə də sübutların yoxlanması mərhələsinə aid olan normanın, yəni CPM-in 144-cü maddəsinin də, CPM-in 33.2-ci maddəsindən çıxarılmasını təklif edirik.

Doğurdan da, sübutların qiymətləndirilməsi prinsipi dualist (ikili) xarakterə malikdir. Belə ki, o, bir tərəfdən sübutların qiymətləndirilməsinin struktur və məzmununu müəyyənləşdirən (*norma-prinsip – müəl.*) prinsipdir, digər tərəfdən isə bütün cinayət prosesinin prinsiplərin sırasına aiddir (5, s.29).

Lakin sübutların qiymətləndirilməsi prinsip kimi elə ifadə olunmamalıdır ki, cinayət mühakimə icraatında sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsini hüquqi qüvvəsinə görə cinayət-prosessual məəcəllənin digər adı (burada ümumi müddəa mənasında norma-prinsip nəzərdə tutulur) normalardan fərqlənməyən sübut etmə prosesini tənzimləyən 145-146-cı maddəsinə dəyişməklə onu aradan qaldırmaq mümkün olmasın. Daha doğru hesab etdiyimiz ifadə tərzini ondan ibarətdir ki, AR CPM-in sübutların qiymətləndirilməsi adlanan 33.2-ci maddəsində sübutların məhz 145-ci maddədə ifadə olunan daxili inam əsasında həyata keçirildiyinin ifadə olunmasıdır.

Deyilənləri ümumiləşdirərək hesab edirik ki, prinsipləri əks etdirən maddənin adında və ya bilavasitə onun məzmununda onun mahiyyətinin ifadə olunmaması və normanın göndərici quruluşda ifadə olunması müsbət bir hal kimi qəbul oluna bilməz.

Beləliklə də, sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin cinayət mühakimə icraatının prinsipi olub-olmaması məsələsi ilə bağlı son və qəti fikrimiz ondan ibarətdir ki, bu, qüvvədə olan AR CPM-də prinsip səviyyəsinə qaldırılmış sübut etmə qaydasıdır. Başqa sözlə, ümumnəzəri baxımdan isə hesab edirik ki, sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi cinayət prosesinin prinsipidir.

İnqilaba qədərki Rusiya imperiyasından bəri cinayət mühakimə icraatında preyardisiya ilə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi arasında yarana biləcək kollizion vəziyyətlər aşağıdakı kimi ifadə olunur:

1) mülki iş üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarı ilə cinayət işi üzrə hadisənin və ya hərəkətin olub-olmamasını araşdıran təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya məhkəmənin daxili inamı arasında kolliziya;

2) şahidin, zərərçəkmiş şəxsin yalan ifadə verdiyi və ya ekspert tərəfindən bilə-bilə yalan rəy verildiyini, həmçinin tərcüməçi tərəfindən bilə-bilə yalın tərcümə edildiyini göstərilən ilkin məhkəmə hökmü (AR CM-in 297.1-ci maddədəki cinayətin törədilməsi barədə məlumat nəzərdə tutulur) ilə bu işlər üzrə bəraət hökmü qəbul etmiş hakimin daxili inamı arasındakı kolliziya;

3) yeni açılmış hallar üzrə işə baxan hakimin daxili inamı ilə əsas cinayət işi üzrə qüvvəyə minmiş hökm arasında kolliziya;

4) başqa icraata ayrılmış cinayət işinə baxan hakimin daxili inamı ilə əsas iş üzrə qəbul olunmuş hökm arasında yaranan kolliziya.

Qeyd edək ki, ayrı-ayrı müəlliflər bu kollizion vəziyyətlərdən fərqli çıxış yolları təklif edirlər.

Müəlliflərdən U.M.Yusubova hesab edir ki, sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi ilə preyardisiya arasında ziddiyyət preyardisial qərarın qanuni qüvvəsinin subyektiv hədlərinin şamil olunduğu şəxslər barədə icraat aparılıqda yarana bilər. Daha sonra müəllif preyardisiya ilə daxili inam arasında kolliziya yarana biləcək vəziyyətlərin özünəməxsus siyahısını göstərməklə məsələni hər bir halda hakimin daxili inamının xeyrinə həll edir. Bu halda zəruri şəkildə yaranacaq bir-birinə zidd olan məhkəmə qərarlarının hüquqi qüvvəsi barədə məsələnin həll edilməsi üçün: qüvvədə olan əvvəlki məhkəmə qərarına zidd qərar qəbul etdikdə məhkəməyə sədrlik edən işi nəzarət qaydasında yoxlanılması üçün müvafiq səlahiyyətli şəxsə göndərilməsi qaydasını təklif edir (18, s.18-19).

AR CPM-də sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi prinsipinin digər bir elementi də, cinayət prosesində heç bir sübutun və digər materialın qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsinin olmamasıdır. Sübutları araşdırmadan, onun barəsində və əsasında səlahiyyətli şəxsin daxili inamının formalaşmasına şərait yaradan bu qayda sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin təminatçısı kimi çıxış edir.

Qeyd olunan halla bağlı sovet hüquqşünas-alimləri üçün birmənalı şəkildə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi prinsipini müdafiə etmək və məsələni bu prinsipin xeyrinə həll etmək çox asan idi. Çünki preyardisiya sovet cinayət-prosessual qanunvericiliyində tam olaraq tənzimlənmir və hökmün həqiqiliyi prezumpsiyası özünün təkzibedilən olması xüsusiyyətini itirmirdi. Lakin 2000-ci il 1 sentyabr tarixindən qüvvəyə minmiş

AR CPM-in 142-ci maddəsinə əsasən, preyudisiyanın məntiqi əsası olan qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə hökmünün təkzib edilməsi ehtimalı qəbul olunmur. Bu məntiq AR Ali Məhkəməsinin “Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının və İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinin tətbiqi haqqında 30 mart 2006-cı il tarixli qərarının 10-cu bəndində nümayişkərana şəkildə davam etdirilir. Burada qeyd olunur ki, “Konvensiyanın 6-cı maddəsi ilə təminat verilən ədalətli məhkəmə baxışı prinsipi hüququn aliliyinə və insan hüquqlarına hörmətin həyata keçirilməsinə xidmət edir. Əks maraqların toqquşduğu məhkəmə prosesində bərabərliyin təmin edilməsi məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilməlidir. AR CPM-in 142-ci, MPM-in 82-ci maddələrində nəzərdə tutulan preyudisiya halları istisna olmaqla məhkəmələr üçün heç bir sübutun qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur və onlar işin faktiki hallarını məhz məhkəmə baxışı zamanı araşdırdığı sübutlar əsasında müəyyən etməli, qərarlarının qanuniliyini və əsaslılığını təmin etməlidirlər.”

İlk baxışdan elə görünə bilər ki, AR Ali Məhkəməsinin bu qərarı AR CPM-in 33.3-cü maddəsinə ziddir. Çünki bu maddənin məzmununda açıq şəkildə göstərilir ki, heç bir sübutun və digər materialın qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur və Ali Məhkəmənin müvafiq qərarı preyudisiya hallarında sübutların əvvəlcədən qüvvəsi tanınır və bu hallar üzrə sübutların daxili inam əsasında yenidən qiymətləndirilməsinə yol verilmir. AR Ali Məhkəmənin qərarında buna qeyd-şərt edilməsi müvafiq orqanın səlahiyyət həddini aşması kimi qiymətləndirilməli və bu norma AR CPM-in 2.4-cü maddəsinə əsasən CPM-ə uyğunlaşdırılmalıdır.

Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, sübutların əvvəlcədən hüquqi qüvvəsinin tanınmasının yolverilməzliyi müddəasına Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin verdiyi əhəmiyyət o qədər böyükdür ki, hətta bu müddəa AR CPM-in cinayət-prosessual mənbələri xarakterizə edən 2-ci maddəsində, konkret olaraq AR CPM-in 2.4-cü maddədə, “cinayət-prosessual fəaliyyət daxilində ... *əvvəlcədən sübutlara müəyyən hüquqi qüvvə verən* normativ-hüquqi aktlar tətbiq edilə bilməz” məzmununda ifadə olunmuşdur.

Zahirən bu müddəalar arasında ziddiyyətin olduğu görünür və məsələnin daxili inamın xeyrinə həll olunması qənaəti yaranmış olsa da, əslində məsələnin həlli heç də göründüyü kimi sadə deyildir. Məsələyə tam aydınlıq gətirilməsi üçün AR CPM-in bəzi maddələrinin məzmununu təhlil etmək zərurəti vardır.

AR CPM-in 9.2-ci maddəsinə görə bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş hallarda cinayət prosesi prinsiplərinin və ya şərtlərinin pozulması cinayət təqibi üzrə başa çatmış icraatın etibarsız sayılmasına, onun gedişində qəbul

edilmiş qərarların ləğvinə, yaxud toplanmış materialların sübutedici qüvvəsinin olmaması qənaətinə gəlməyə səbəb ola bilər. Başqa sözlə, istənilən prinsip və ya şərtin pozulmuş olmasının hüquqi nəticələrə səbəb olub-olmamasını CPM müəyyənləşdirir. AR CPM-in 142-ci maddədə preyudisial halların yenidən qiymətləndirilməsi imkanı tanınmadan bu halların sübutsuz müəyyən edilən hallar sırasına (141.1.3 mad.) aid edilməsi qanunun mövqeyi baxımından heç də sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin pozulması kimi qəbul oluna bilməz. Ona görə də hesab edirik ki, AR Ali Məhkəməsinin yuxarıda göstərilən qərarının preyudisial hallarda daxili inamla bağlı mövqeyi məntiqi və qanunidir.

Lakin mahiyyət etibarilə aydındır ki, bu məsələlər arasında ziddiyyət mövcuddur. Bu və bunun kimi yarana biləcək digər qeyri-ardıcıl görünən halların aradan qaldırılması üçün M.X.Mustafayevin AR CPM-in 9.2-ci maddəsi barədə dediyi tənqidi mülahizələri nəzərə alaraq onu CPM-dən çıxarmaq lazımdır. Müəllif CPM-in 9.2-ci maddəsinin tənqiqi barədə yazır ki, qanunverici bu halda prinsiplərin hüququn əsas ideya daşıyıcısı kimi rəhbər müddəa olması və onlardan geri çəkilməsinin yolverilməzliyini nəzərə almamışdır (11, s.129).

Beləliklə də, qeyd olunanları ümumiləşdirərək hesab edirik ki, preyudisiya ilə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi arasındakı kolliziya bu anlayışların qarşılıqlı əlaqəsi kontekstində nəzərdən keçirilməlidir. Preyudisiya ilə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi arasındakı qarşılıqlı əlaqəni sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsinin cinayət prosesinin prinsipi olması tezisindən çıxış edərək məsələnin onun formal-hüquqi baxımından üstünlüyü kimi həll olunması hüququn məntiqi ardıcılığıdır.

Lakin sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi ilə preyudisiya arasındakı qarşılıqlı əlaqəni daxili inamın və ya qanunvericiliyin mövqeyi kimi preyudisiyanın üstünlüyü şəklində həll etsək belə, yaranan kollizion vəziyyətləri aradan qaldırmaq mümkün deyildir. Fikrimizcə, elə vəziyyətlər vardır ki, həmin hallarda qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarları arasındakı kolliziyaları obyektiv olaraq aradan qaldırmaq mümkün deyil. Fikrimizi tam olaraq əsaslandırmaq üçün preyudisiya ilə sübutların daxili inam əsasında qiymətləndirilməsi arasında yaranan kollizion vəziyyətləri geniş şəkildə təhlil etməyə zərurət yoxdur. Bunun bilavasitə sübutu AR CPM-də “Yeni açılmış hallar üzrə icraat” adında fəslin və ya mərhələnin mövcudluğudur.

Bununla yanaşı, preyudisiya məsələsinin hüquqi tənzimlənməsi zamanı təkzibedilən preyudisiyanın qanunvericilikdə təsbitinin tərəfdarı kimi ən əsas vəzifəmiz hakim qərarını daxili inamına əsaslanmaqla qəbul etdiyi halda yarana biləcək ziddiyyətli hökmlərin və ya ümumilikdə məhkəmə qə-

rarlarının qüvvədə qalmasının aradan qaldırılması və bununla da, məhkəmə qərarının stabilliyinin təmin edilməsi üçün mexanizmin yaradılmasından ibarətdir.

Müvafiq ziddiyyətlərin aradan qaldırılması məsələsinə keçməmişdən əvvəl yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, sübutların qiymətləndirilməsi təkcə hakimə deyil, həm də təhqiqatçı, müstəntiq və prokurora aid olan müddəadır. Bununla belə, vacib məsələlərdən biri də, preyudisiya mövcud olduqda qərarın qəbul olunmasında məhz hansı subyektin daxili inamına üstünlük verilməsini aydınlaşdırmaqdır. Hesab edirik ki, ibtidai araşdırma mərhələsində müvafiq subyektlərin preyudisial şəkildə müəyyənləşdirilmiş halla bağlı kifayət qədər sübutlarla təsdiqlənən şübhələri varsa, onlar bu zaman həmin şübhələri aradan qaldırmaq üçün icraatında olan işi dayandırmaqla yeni açılmış hallar üzrə icraat şəklinə qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ləğv etmək imkanına malik olurlar. Ona görə də bu subyektlərə preyudisial hallardan əsaslı şəkildə şübhələndikdə öz daxili inamına əsaslanmaqla qərar qəbul etmək imkanını vermək, onların öz digər vəzifələrinin, yəni yeni açılmış hallar üzrə qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ləğv etmək barədə ərizə vermək səlahiyyətinin effektiv yerinə yetirilməsinə mane olur. Bu baxımdan kollizion vəziyyətləri yalnız hakimlərin əsaslı şübhələri olduqda qərarı qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarında preyudisial şəkildə əks olunmuş hala uyğun deyil, özünün daxili inamına əsasən həll etməsi baxımından nəzərdən keçirəcəyik.

Ziddiyyətlərin yarana biləcəyi kollizion hallar ədəbiyyatda sadalanmışdır. Belə ziddiyyətli vəziyyətlərə A.S.Berezin dissertasiyasında aşağıdakıları aid edir:

1. Belə ziddiyyətlərin əksəriyyəti ayrıca icraata ayrılmış cinayət işlərinin ibtidai araşdırma və məhkəmə icraatında baxılması zamanı yaranır. Misal kimi göstərmək olar ki, bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayətlər üzrə icraat zamanı onlardan biri dövlət orqanlarından gizlənə və ya ağır xəstələnə bilər. Belə olan halda həmin şəxs barəsində cinayət təqibini həyata keçirmək müvəqqəti olaraq qeyri-mümkün olacaqdır. Ona görə də onun barəsində həyata keçirilən icraat ayrıca icraata ayrılacaq və həmin icraat dayandırılacaqdır. Digər iştirakçılara qarşı isə cinayət təqibi ümumi qaydada həyata keçirilməyə davam etdiriləcəkdir. Cinayət təqibinin həyata keçirilməsini müvəqqəti olaraq mümkünsüz edən hallar aradan qaldıqdan sonra şəxs barəsində cinayət işi üzrə icraat təzələnilir. Nəticədə belə hallarda bir cinayət hadisəsinə görə iki və daha çox məhkəmə hökmü qəbul edilir ki, onlar arasında ziddiyyət ola bilər. Bu ziddiyyətlər isə hökmlərin birinin və ya hər ikisinin düzgün olmamasına dəlalət edir. 2. Analoji vəziyyəti biləbilə yalan ifadə vermə, yalan rəy vermə və ya yanlış tərcümə etmə cinayətinin törədilməsi nəticəsində də müşahidə etmək olar. Belə ki, əgər şəxs

tərəfindən məhkəmədə və ya ibtidai istintaqda yalan ifadə, ekspert tərəfindən bilə-bilə yalan rəy və tərcüməçi tərəfindən bilə-bilə yalan tərcümə edilsə, onlar barəsində cinayət təqibi başlanır. Məhkəmə hökm çıxararkən qeyd olunan şəxslərin ifadə, rəy və tərcüməsinin yalan olduğu qənaətinə gəldiyi üçün hökm çıxararkən bu sübutları nəzərə almır. Ədalət mühakiməsi əleyhinə törədilmiş cinayət üzrə icraat zamanı qanuni qüvvəyə minmiş hökm sübut kimi istifadə olunacaqdır. Eyni zamanda cinayət təqibi üzrə icraat zamanı CPM-də nəzərdə tutulan bütün prosessual təminatlar gözlənilməlidir və nəticə etibarilə ola bilər ki, qanuni qüvvəyə minmiş hökmdə yalan kimi qiymətləndirilib nəzərə alınmamış ifadə, rəy və tərcümənin doğru olduğu qənaətinə gəlinsin və bu, iş üzrə hökmdə ifadə olunsun. Bu halda ədalət mühakiməsi əleyhinə törədilmiş bir cinayət faktına görə iki bir-birinə zidd hökm mövcud olacaqdır. Bu hökmlərdən biri hökmən ləğv olunmalıdır. Bu halda da hökmlərdən biri və ya hər ikisi həqiqəti əks etdirməyə bilər. 3. Ziddiyyətli məqamlardan biri məhkəmə hökmü ilə mülki işlər üzrə məhkəmə qərarı (inzibati xəta üzrə məhkəmə qərarı və inzibati-prosessual qaydada qəbul olunmuş məhkəmə qərarı – müəll.) arasında mövcud ola bilər. Məlumdur ki, mülki iş üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarında (inzibati xəta üzrə məhkəmə qərarı və inzibati-prosessual qaydada qəbul olunmuş məhkəmə qərarı - müəll.) cinayət işi üzrə əhəmiyyət kəsb edən hallar əks oluna bilər. Müəyyən hallarda mülki iş üzrə qərarla müəyyənləşdirilmiş faktiki halların düzgünlüyü barədə şübhələr yarana bilər. Bu halda da bir-birinə zidd olan iki məhkəmə qərarı mövcud olacaqdır ki, onların da biri və ya hər ikisi həqiqəti düzgün əks etdirməyə bilər. 4. Qanunvericilikdə mülki işin cinayət işindən əvvəl başlanmasını qadağan edən norma olmadığına görə mülki iş üzrə icraatı başlamış məhkəmənin ilkin məlumatların analizi mərhələsində tərəflərin (və ya digər şəxslərin) əməllərində cinayət tərkibinin əlamətlərinin mövcudluğu üçün kifayət etməyə bilər və nəticədə qəbul olunan qərarlar arasında ziddiyyət yaranacaqdır (4, s.40-42, 45).

U.M.Yusubova kollizion vəziyyətlərin yaranması üçün, yəni daxili inamla preyardisiya arasında ziddiyyətin yaranmasının zəruri şərti kimi, əvvəlki məhkəmə qərarının (həm də hökmü) qanuni qüvvəsinin subyektiv hədlərinin sonrakı işdə iştirak edən şəxslərə aid olmasını irəli sürür və sonrakı fikirlərində belə bir müddəanı müdafiə edir ki, əgər sonrakı işdə iştirak edən şəxslərə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarının qanuni qüvvəsinin subyektiv həddi aid deyilsə, bu halda kollizion vəziyyətdən danışmaq düzgün deyil (9, s.118-119, 123). Hesab edirik ki, müəllifin qeyd etdiyi bu şərt AR CPM-in 142-ci maddəsi baxımından uğurlu sayıla bilməz. Çünki AR CPM-in 142-ci maddəsində açıq-aydın qeyd olunub ki, “məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü cinayət təqibi üzrə icraatda həm müəyyən olunmuş hallara, həm də onların hüquqi qiymətinə görə təhqiqatçı, müstən-

tiq, prokuror və ya məhkəmə üçün məcburidir. Mülki işlər üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmənin qərarı cinayət işi üzrə icraatda təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya məhkəməyə yalnız hadisənin, yaxud hərəkətin olub-olmaması hissəsində məcburidir və təqsirləndirilən şəxsin təqsirli olub-olmaması nəticəsini əvvəlcədən həll etmir. Başqa sözlə, burada qanun məhkəmə qərarının (həm də hökmünün) qanuni qüvvəsinin subyektiv hədlərini zəruri şərt kimi nəzərdə tutmur. Ona görə də kollizion vəziyyətlərin siyahısı barədə A.S.Berezinin siyahısını (əlavələrlə) daha uğurlu hesab etmək olar.

Belə kollizion vəziyyətlərdə bir-birinə zidd olan qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarının bir-birinə uyğunlaşdırılması və ya belə vəziyyətin aradan qaldırılması üçün məhkəmə qərarlarının stabilliyinin və onların nüfuzunun təmini baxımdan xüsusi əhəmiyyətini nəzərə alaraq bu barədə müəlliflər tərəfindən müxtəlif məzmununda təkliflər irəli sürülmüşdür. Onları nəzərdən keçirməklə məsələyə müəllif münasibəti ifadə etmək də zəruri məsələlərdəndir.

Bu vəziyyətin aradan qaldırılması məsələsi U.M.Yusubova tərəfindən əhatəli şəkildə təhlil olunsada, fərqli həll yollarının tədqiqi ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən fərqli məzmununda ifadə olunmuşdur. Müəlliflərdən İ.L.Petruxin preyudisiya ilə qərarların daxili inam əsasında qəbul olunması arasındakı qarşılıqlı əlaqə məsələsində birmənalı şəkildə daxili inama üstünlük verilməsini irəli sürsə də, bildirir ki, preyudisial hökmə zidd olaraq qəbul edilən sonrakı hökm yuxarı instansiya məhkəməsi tərəfindən bir-birinə zidd olan iki hökmdən birini qanuni elan edənədək qanuni qüvvəyə minməməlidir (14, s.735). Eyni fikir olduğu kimi S.V.Fidelskiy tərəfindən müdafiəyə çıxarılan müddəalardan biri kimi ifadə olunmuşdur (16, s.10). Vaxtilə U.M.Yusubova İ.L.Petruxinin kollizion vəziyyətin həll olunması barədə fikirləri ilə razılaşmayaraq qeyd edir ki, qanuni qüvvəyə minmiş hökmün yalnız məhkəmə nəzarəti və yeni açılmış hallar üzrə icraat qaydasında ləğv edilməsi mümkündürsə, qanuni qüvvəyə minməmiş hökmün isə şikayət və ya protest əsasında kassasiya qaydasında ləğvi mümkündür. Belə olan halda müəllif haqlı olaraq soruşur ki, hər iki qərar hansı məhkəmə tərəfindən eyni zamanda yoxlanıla bilər (19, s.124-125).

Eyni fikri tənqid edərkən mötəbər prosesualist-alim R.İskəndərov U.M.Yusubovanın dediklərinə onu əlavə edir ki, belə bir təklifin realizəsi üçün mürəkkəb bir məhkəmə sistemi lazımdır (8, s.129).

İ.L.Petruxinin fikirlərinin funksional baxımdan realizəsi barədə onu da, qeyd etmək zəruridir ki, bu fikirləri tədqid edənlər də yaddan çıxarırlar ki, qanuni qüvvəyə minməmiş məhkəmə hökmündən həm də tərəflər şikayət vermək hüququna malikdirlər. Ona görə də çıxarılmış hökmün qanuni qüvvəyə minib-minməməsi məsələsi həll olunmamış ziddiyyətli hökmlərin və ya qərarların mövcudluğu faktından söhbət açmaq məntiqli deyil. Ona

görə də S.V.Fidelskiy tərəfindən də müdafiə olunan bu fikirin heç bir nəzəri əsası yoxdur. Yeri gəlmişkən birinci instansiya məhkəməsinin hökmünün qanuni qüvvəyə minməməsi mümkündürsə, onda məsələnin daxili inamın xeyrinə həll etməyin heç bir əhəmiyyəti də olmayacaqdır. Çünki bu zaman qərarı qəbul edən məhkəmənin yox, yuxarı instansiya məhkəməsinin daxili inamına üstünlük verilmiş olacaqdır.

U.M.Yusubova hesab edir ki, müvafiq ziddiyyətlər aşağıdakı kimi aradan qaldırılmalıdır: əgər mülki və cinayət işi üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarına zidd olan məhkəmə qərarı kassasiya qaydasında ləğv olunmadıqda, sonuncu qərarın çıxarıldığı məhkəmənin sədri qərar qanuni qüvvəyə mindikdən sonra ziddiyyətin məhkəmə nəzarəti qaydasında həll olunması üçün işi yuxarı məhkəməyə göndərməlidir. Bu halda yuxarı instansiya məhkəməsinin məsələni həll etmək səlahiyyətinin olması üçün qanunvericiliyə müvafiq əlavənin edilməsini də təklif edir (19, s.128).

S.A.Berezin isə məsələnin əsasən məhkəməyədək mərhələdə həll olunmasına yönələn və cinayət-prosessual qanunvericiliyin əsassız olaraq həcmnin yüklənməsinə səbəb olan qanunvericilik təklifləri irəli sürür (4, s.169-170).

Müasir dövr müəlliflərindən olan O.V.Levçenko da İ.L.Petruxinin fikrinə bənzər şəkildə təklif edir ki, preyudisial qərara zidd olaraq çıxarılmış məhkəmə qərarı qanuni qüvvəyə minməməli, qanuni qüvvəyə minmiş hökm isə məsələ apellyasiya və kassasiya qaydasında həll olunana qədər icra olunmamalıdır. Lakin müəllif bildirir ki, qanuni qüvvəyə minmiş hökmə sonrakı hökm arasındakı ziddiyyəti aradan qaldırarkən qanuni qüvvəyə minmiş hökmə yalnız əlavə kassasiya qaydasında yenidən baxıla bilər (9, s.316-317).

Beləliklə də, deyilənləri ümumiləşdirərək belə qənaətə gəlirik ki, kollizion vəziyyətiləri aradan qaldırarkən, ilk növbədə, həmin məhkəmə qərarları qanuni qüvvəyə minməli, daha sonra qanunvericilikdə həmin qərarın məhkəmə qaydasında baxılması imkanı tükənməli və bu ziddiyyətlər yalnız yeni açılmış hallar üzrə icraat şəklində həll olunmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Hüseynova K.E. Daxili inam və cinayət prosesinin prinsiplərinin realizəsi // "Hüquq elminin müasir problemləri" II beynəlxalq konfransı. – Bakı: - 2010, - s.141-143.
2. Азимов З.Н. Установление истины по внутреннему убеждению: исторические аспекты // Право и государство: теория и практика. - 2009. - №4. - с.112-114.
3. Арсеньев. В.Д. Вопросы общей теории судебных доказательств в советском уголовном процессе. – Москва: Юридическая литература. - 1964. - 180 с. - с. 173- 174
4. Березин А.С. Преюдиции в отечественном уголовном процессе. Дис. канд. юрид. наук. - Н.Новгород: - 2006, - 286 с.
5. Горевой Е.Д. Внутреннее судебное убеждение в оценке доказательств по уголовным делам. – Москва: Юрлитинформ, - 2008. -136 с.

6. Громов Н.А., Зайцева С.А. Оценка доказательств в уголовном процессе. – Москва: ПРИОР, - 2002, - 128 с.
7. Добровольская Т.Н. Принципы советского уголовного процесса. – Москва: Юрид. лит., - 1971, - 200 с.
8. Искендеров Р.Г. Судебный приговор. Правовые и социальные аспекты. – Москва: Юрид. литер. - 1990, - 270 с.
9. Левченко О.В. Система средств познавательной деятельности в доказывании по уголовным делам и ее совершенствование. Дис. д. ю. н. – Ижевск: - 2001, - 418 с.
10. Лупинская П.А. Уголовно-процессуальное право. - Москва: Норма: ИНФРА-М, - 2022, - 1008 с.
11. Мустафаев М.Х. Методологическо-правовые основы криминалистической методики расследования преступлений против правосудия, совершенных работниками правоохранительных органов (по материалам Азербайджанской Республики). - Москва: Издательский дом Шумиловой И.И., - 2009, - 160 с.
12. Пилюгина Н.Н. Свобода оценки доказательств в уголовном судопроизводстве. Автореф. к.ю.н., - Саратов: - 2007, - 22 с.
13. Телятников В.И. Проблемы формирования внутреннего убеждения судьи в уголовном процессе. Дис. канд. юрид. наук. - Санкт-Петербург: - 2003, - 170 с.
14. Теория доказательств в советском уголовном процессе. Отв. ред. Н.В.Жогин. - Москва: Юридическая литература, - 1973. - 736 с.
15. Уголовный процесс. Учебник. Под ред. К.Ф.Гуценко. - Москва: Зерцало, - 2006, - 405 с.
16. Фидельский С.В. Преюдиция в уголовно-процессуальном праве: нормативное закрепление и порядок реализации. Автореф. дисс. к. ю. н. – Москва: - 2011, - 26 с.
17. Чельцов М.А. Система основных принципов советского уголовного процесса. Ученые записки ВИЮН, Вып. VI, - Москва: Юрид. изд-во МЮ СССР, - 1946, - с. 117-146.
18. Юсубова У.М. Преюдиции в советском уголовном процессе. Автореф. дисс. к.ю.н. – Москва: - 1979, - 23 с.
19. Юсубова У.М. Преюдиции в советском уголовном процессе. Дисс. к.ю.н. – Москва: - 1979, - 225 с.

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ПРЕЮДИЦЕЙ И ОЦЕНКОЙ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ НА ОСНОВЕ ВНУТРЕННЕГО УБЕЖДЕНИЯ

Ф.М.АББАСОВА

РЕЗЮМЕ

В статье исследуются вопросы взаимодействия института преюдиции и принципа оценки доказательств. В процессе проводимого исследования в данном аспекте акцентируется внимание на содержательной характеристике института преюдиции, возникающих теоретических и практических проблемах, предлагаются рекомендации по их решению.

Ключевые слова: преюдиция, принципы права, доказывание, внутреннее убеждение, материальная истина.

RELATIONSHIP BETWEEN PREJUDICE AND ASSESSMENT OF EVIDENCE BASED ON INNER FAITH

F.M.ABBSOVA

SUMMARY

The article envisages the issues of interaction between the institution of prejudice and the principle of evaluation of evidence. In the legal literature, the institution of prejudice is analyzed from the point of view of the requirements of the principle of evaluation of evidence, the theoretical and practical problems that arise in connection with mentioned issues are analyzed and requisite ways for solving them are proposed.

Keywords: prejudice, principles of law, proof, inner faith, material truth.